

Asia: VN/7791/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tilastokeskuksesta annetun lain ja tilastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko Tilastokeskukselle hallituksen esityksessä kirjattu uusi tehtävä selkeästi kuvattu?

Säädösperusteinen tutkija- ja aineistopalveluiden kehittäminen on lähtökohtaisesti erittäin kannatettavaa. Tilastokeskuksen tehtävien laajentaminen mahdollistaa entistä sujuvamman tutkimustoiminnan niin tietoon perustuvan päätöksenteon kuin tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta.

Esitystä tulisi selkeyttää rekisterinpitäjän roolien osalta. Esitys ei siirrä rekisterinpitäjän roolia Tilastokeskukselle, kun ulkopuolinen organisaatio toimittaa tietoja Tilastokeskukseen tutkijakäyttöä varten. Tämä jo nyt voimassa oleva lähtökohta on erittäin kannatettava, sillä mikäli Tilastokeskuksesta tulisi automaattisesti aineistojen rekisterinpitäjä, se voisi vaikeuttaa tietojen siirtämistä Tilastokeskukseen.

On sen sijaan epäselvää, mitä esitys sanoo valmisaineistoista. Esityksen 2b neljännessä momentissa sanotaan, että ”Tilastokeskus päättää tietojen luovuttamisesta ja käyttöoikeuden antamisesta valmisaineistoihin, jotka on muodostettu tilastointitarkoitukseen kerätyistä tiedoista tai muun rekisterinpitäjän päätöksellä tutkimuskäyttöä varten saaduista tiedoista”. Tilastokeskuksen ei tulisi saada tehdä valmisaineistoja Tilastokeskukseen tutkimuskäyttöön toimitetuista aineistoista ilman alkuperäistä rekisterinpitäjän lupaa.

2. Miten arvioitte valtioneuvoston etusijaa käyttöluvhakemusten käsittelyssä suhteessa alaiseen hallinnon viranomaisiin?

Ei kommentoitavaa

3. Ovatko hallituksen esityksen ehdotusten tietosuojaa koskevat pykälät riittävän täsmällisiä?

Ei kommentoitavaa

4. Onko aineiston tietosuojaoikeudellinen käsittelyperuste riittävästi kuvattu?

Ei kommentoitavaa

5. Onko aineiston säilytystä koskeva tekstiosuus riittävän täsmällinen?

Ei kommentoitavaa

6. Onko tietojen käyttötarkoitus rajattu riittävän selkeästi?

Ks. edellä.

7. Ovatko raaka-aineiston ja valmisaineiston käyttörajaukset riittävän selkeitä?

Ks. edellä.

8. Mahdollistaako hallituksen esitys tutkijalle luovutettavien tietojen antamisen suoraan Tilastokeskuksen tutkijapalvelulle, kun tutkijan on tarkoitus käsitellä tietoja tutkijapalvelun etäkäyttöympäristössä?

Lähtökohtaisesti kyllä. Nykyistä tilastolain uudistamisprosessia tulisi käyttää myös hyväksi aikaisempien lainsäädännön puutteiden korjaamiseksi. Laki ei määrittele nykyisellään, mikä on tilastoyksikkö. Tilastoyksikön selvä ja yksikäsitteinen määrittely kansallisessa lainsäädännössä olisi tärkeää, sillä mm. tilastoyksiköiden pseudonymisointi tehdään tämän käsitteen pohjalta.

Tilastoyksikön määritelmän puute on johtanut tilastoviranomaisen varsin luoviin tulkintoihin, jotka eivät ole välttämättä yhdenmukaisia EU:n tilastoasetuksen kanssa. EU:n tilastoasetuksen 3 artiklan 6 kohdassa määritellään tilastoyksikkö seuraavasti: ”Tilastoyksiköllä tarkoitetaan tarkastelun perusyksikköä eli luonnollista henkilöä, kotitaloutta, talouden toimijaa ja muita yrityksiä, johon tiedot viittaavat”. Nykyisellään Suomen tilastoviranomainen kuitenkin tulkitsee tilastoasetusta niin, että kunta ei ole tilastoyksikkö, mutta esimerkiksi kunnan hallinnoima toisen asteen oppilaitos on.

9. Edistääkö hallituksen esitys tutkimuksessa hyödyllisen tiedon saamista tutkijoiden käytettäväksi?

Tutkimusinfrastruktuurin kehittäminen edellyttää toimivan lainsäädännön lisäksi riittäviä resursseja. Tilastokeskuksen resursoinnin lisäksi on tärkeää varmistaa, että myös muilla toimijoilla, kuten opetushallituksella ja maahanmuuttovirastolla, on resursseja ja tahtoa siirtää rekisteritietoja Tilastokeskukseen tutkimuskäyttöä varten. Esityksestä saatavat hyödyt saattavat jäädä vähäisiksi, mikäli aineistot eivät siirry aikaisempaa sujuvammin alkuperäisiltä rekisterinpitäjiltä Tilastokeskukseen.

Karhunen Hannu
Työn ja talouden tutkimus LABORE